דף סיכום: עקדת יצחק (בראשית כב)

נוצר בבינה מלאכותית · ציטוטי הפסוקים מן המקרא (בראשית כב); שם ה' מובא בכתיב ה'.

📖 העלילה לפי פסוקים

הניסיון פסוקים א–ב	"אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" ה' מנסה את אברהם. הקורא יודע מראש שזה ניסיון: "וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת־אַבְרָהָם" (כב, א); אברהם אינו יודע. אברהם עונה "הִנֵּנִי". הציווי: לקחת את יצחק, "אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ אֲשֶׁר־אָהַבְתָּ", ללכת אל ארץ המוריה ולהעלות אותו לעולה על אחד ההרים.
הדרך פסוקים ג–ח	אברהם משכים בבוקר ("וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר"), חובש את חמורו, לוקח שני נערים ואת יצחק ומבקע עצים. "בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי" הוא רואה את המקום מרחוק. הנערים נשארים עם החמור, ואברהם אומר להם "וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם" (כב, ה). יצחק נושא את העצים, ואברהם את האש והמאכלת. יצחק שואל "וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה" (כב, ז), ואברהם עונה "אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשֶּׂה לְעֹלָה בְּנִי" (כב, ח). פעמיים נאמר "וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו" (ו, ח).
העקדה והמלאך פסוקים ט–יד	אברהם בונה מזבח, ערוך את העצים, עוקד את יצחק ושם אותו על המזבח. כשהוא שולח את ידו לקחת את המאכלת, מלאך ה' קורא מן השמים "אַבְרָהָם אַבְרָהָם": "אַל־תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל־הַנַּעַר" (כב, יב), כי "עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה". אברהם רואה איל "נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ בְּקַרְנָיו" (כב, יג) ומעלה אותו לעולה "תַּחַת בְּנוֹ". הוא קורא למקום "ה' יִרְאֶה" (כב, יד).
הברכה פסוקים טו–יט	המלאך קורא אל אברהם "שֵׁנִית מִן־הַשָּׁמָיִם". ה' נשבע ("בִּי נִשְׁבַּעְתִּי") לברך את אברהם: זרעו ירבה "כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת הַיָּם", יירש את שער אויביו, "וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ" (כב, יח). הסיבה: "עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקֹלִי". אברהם חוזר אל הנערים, והם הולכים יחד לבאר שבע.
ייחוס נחור פסוקים כ–כד	אברהם שומע שגם מלכה ילדה בנים לנחור אחיו: שמונה בנים, ועוד ארבעה מן הפילגש ראומה. בין בני מלכה: בתואל, ש"יָלַד אֶת־רִבְקָה" (כב, כג). כך הפרק מציג את רבקה, שתהיה אשתו של יצחק (פרק כד): אחרי שחייו של יצחק ניצלו, הסיפור כבר מכין את ההמשך.

👥 הדמויות

- **ה'**: מנסה את אברהם ומצווה עליו; בסוף מברך אותו בשבועה.
- **אברהם**: שומע בקול ה' בלי שאלות, משכים, הולך, בונה מזבח; "יִרְא אֱלֹהִים".
- **יצחק**: "בִּנְךָ... יְחִידְךָ"; נושא את העצים, שואל על השה, נעקד על המזבח.
- **שני הנערים**: מלווים בדרך ונשארים עם החמור; אברהם חוזר אליהם בסוף.
- **מלאך ה'**: קורא מן השמים פעמיים: עוצר את אברהם, ואחר כך מוסר את הברכה.
- **נחור, מלכה, בתואל, רבקה**: משפחת נחור, אחי אברהם; רבקה היא בת בתואל.

🔑 מושגים ומילים חשובות

- **נִסָּה / ניסיון**: "וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת־אַבְרָהָם" (כב, א): מבחן שה' מעמיד את אברהם בו.
- **הִנֵּנִי**: "כאן אני, מוכן". אברהם אומר זאת שלוש פעמים: לה' (א), ליצחק "הִנֵּנִי בְנִי" (ז), למלאך (יא).
- **אֶרֶץ הַמֹּרִיָּה**: המקום שאליו נשלח אברהם (ב). בדברי הימים ב ג, א בית המקדש נבנה "בְּהַר הַמֹּרִיָּה".
- **עֹלָה**: קרבן שעולה כולו על המזבח.
- **מַאֲכֶלֶת**: סכין (ו, י).
- **וַיַּעֲקֹד**: קשר את ידיו ורגליו של יצחק (ט); מכאן השם "עקדת יצחק".
- **אַיִל ... בַּסְּבַךְ**: כבש זכר שקרניו נתפסו בין ענפי שיח (יג).
- **ה' יִרְאֶה**: השם שאברהם נתן למקום (יד): ה' רואה ודואג לאדם.

💡 רעיונות מרכזיים

ניסיון. הקורא יודע מן הפסוק הראשון שזהו ניסיון, ולכן אנחנו שואלים לא רק "מה יקרה ליצחק?" אלא "האם אברהם יעמוד בניסיון?". אברהם נבחן על הדבר היקר לו ביותר: הבן שחיכה לו שנים רבות. לפי הרמב"ן (פרשנות), ה' יודע מראש מה יעשה האדם, והניסיון נועד להוציא את הנכונות מן הלב אל המעשה, לטובתו של המנוסה.

אמונה ויראת ה'. אברהם אינו מתווכח (כמו שהתווכח על סדום) ופועל מיד: "וַיַּשְׁכֵּם אַבְרָהָם בַּבֹּקֶר". בסוף אומר המלאך "כִּי־יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה" (כב, יב), והברכה ניתנת "עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקֹלִי" (כב, יח). דבריו לנערים "וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם" (בלשון רבים) ולבנו "אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשֶּׂה" מראים תקווה ואמון בה'.

"ה' יִרְאֶה". השורש ר-א-ה חוזר לאורך הפרק: אברהם "וַיִּרְא אֶת־הַמָּקוֹם מֵרָחֹק" (כב, ד); "אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשֶּׂה" (כב, ח); "וַיַּרְא וְהִנֵּה־אַיִל" (כב, יג); "בְּהַר ה' יֵרָאֶה" (כב, יד). מה שאמר אברהם ליצחק התקיים: ה' "ראה" ודאג לשה, והאיל הועלה במקום יצחק.

לא קרבן אדם. הסיפור מסתיים באיל במקום הבן: ה' עצר את אברהם. מכאן לומדים שה' אינו רוצה קרבן אדם, בניגוד למנהג של עמים אחרים (וראו דברים יב, לא).

✏️ שאלות חזרה

1. מה יודע הקורא כבר בפסוק א, שאברהם אינו יודע? מה זה משנה לקריאת הסיפור?

2. מה שאל יצחק את אביו בדרך, ומה ענה לו אברהם? (כב, ז–ח)

3. לפי פסוק יב, מה התברר מן המעשה של אברהם? העתיקו את המילים מן הפסוק.

4. מה פירוש השם "ה' יִרְאֶה" (כב, יד)? איך הוא מתקשר לתשובת אברהם ליצחק בפסוק ח?

5. מה כוללת הברכה בפסוקים טו–יח, ומה הסיבה שניתנה בה? (צטטו)

6. למה, לדעתכם, מופיע בסוף הפרק ייחוס משפחת נחור (כב, כ–כד)? רמז: מי נולדה לבתואל?

תשובות: עקדת יצחק (בראשית כב)

1. שזהו ניסיון: "וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת־אַבְרָהָם" (כב, א). לכן השאלה בסיפור היא אם אברהם יעמוד בניסיון, ולא רק מה יקרה ליצחק.
2. יצחק: "הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה לְעֹלָה" (ז). אברהם: "אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשֶּׂה לְעֹלָה בְּנִי" (ח). אברהם אינו מגלה את הציווי, ומביע אמון שה' ידאג.
3. "עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי־יְרֵא אֱלֹהִים אַתָּה וְלֹא חָשַׂכְתָּ אֶת־בִּנְךָ אֶת־יְחִידְךָ מִמֶּנִּי" (כב, יב): אברהם ירא את ה' ולא מנע ממנו את בנו.
4. ה' רואה ודואג (מספק את הצורך). בפסוק ח אמר אברהם "אֱלֹהִים יִרְאֶה־לּוֹ הַשֶּׂה", ובפסוק יג אכן נמצא איל שהועלה במקום יצחק. דבריו התקיימו, ולכן קרא כך למקום.
5. זרע רב "כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת הַיָּם", ירושת שער האויבים, ו"וְהִתְבָּרְכוּ בְזַרְעֲךָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ". הסיבה: "עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקֹלִי" (יח), וגם "יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה" (טז).
6. בתואל "יָלַד אֶת־רִבְקָה" (כג). הפרק מציג את רבקה, שתהיה אשתו של יצחק (פרק כד): יצחק ניצל, והסיפור מכין את המשך המשפחה וההבטחה. כל הסבר מנומק בכיוון הזה מתקבל.

פרשנות מסומנת כפרשנות (רמב"ן על בראשית כב, א). נוסח הפסוקים: מקרא על פי המסורה (ספריא). לשיעור המלא, לדף העבודה ולמחוון: עקדת יצחק: "והאלהים נסה את אברהם".